

Împăcarea tuturor oamenilor

SoundWords

© SoundWords, Online începând de la: 12.09.2018, Actualizat: 12.09.2018

© SoundWords 2000–2020. Toate drepturile rezervate.

Toate articolele sunt prevăzute pentru folosirea exclusiv personală. Ele pot fi distribuite și fără cererea permisului de distribuire. Sunt interzise orice forme de multiplicare în scopuri comerciale. Publicarea pe alte pagini de internet este permisă numai cu acceptul redacției noastre.

Învăță Biblia despre o împăcare a tuturor oamenilor?

Adeptii împăcării tuturor oamenilor sunt de acord cu adeptii nimicirii generale în aceea, că cuvântul „veșnic” nu înseamnă întotdeauna nelimitare în timp. Cu toate acestea ei nu împărtășesc ideea că sufletul va fi nimicit la sfârșit. După părerea adeptilor împăcării tuturor oamenilor după un timp mai lung sau mai scurt de judecată, în final *toți* oamenii sunt împăcați cu Dumnezeu. Vrem să ne preocupăm cu această presupunere având la îndemână Cuvântul lui Dumnezeu.

Suntem de acord cu adeptii împăcării tuturor oamenilor sub aspectul, că sufletul există veșnic. Întrebarea este: În final vor merge *toți* oamenii în cer, după moto-ul „sfârșit cu bine, totul este bine”?

Și aici este de neînțeles, că la citirea Bibliei imparțial și fără prejudecăți poți ajunge la gândul că la sfârșit va fi totuși totul bine pentru *toți*. Anumite versete scoase din context sau studiate separat ar putea desigur conduce la presupuneri false. În continuare ne vom ocupa mai detaliat cu aceasta. Cine citește Noul Testament fără o părere preconcepută, va sta sub impresia că Biblia exclude doctrina împăcării tuturor oamenilor – chiar dacă voia declarată a lui Dumnezeu este „ca *toți* oamenii să fie mântuiți” (1 Timotei 2.4), și că iadul a fost pregătit inițial nu pentru oameni, ci pentru diavolul și îngerii lui (Matei 25.41¹).

Afirmațiile Bibliei sunt clare; întrebarea este mai degrabă, dacă se dorește ca afirmațiile clare ale Bibliei să fie acceptate necondiționat. Doctrina despre pedeapsa veșnică nu este grea de înțeles pentru minte, ci este grea de acceptat de simțământ. Noi ne-am putea dori foarte mult, ca la sfârșit *toți* oamenii să fie mântuiți – dar aceasta numai pentru că noi am înțeles prea puțin maiestatea, sfințenia și dreptatea lui Dumnezeu. Dacă gândurile noastre sunt în concordanță cu gândurile lui Dumnezeu și dacă în evaluarea păcatului avem simțămintele lui Dumnezeu, atunci cu siguranță gândul referitor la o condamnare veșnică nu ni se va mai părea așa de neimaginat.

Noi putem înțelege gândurile și simțămintele lui Dumnezeu cu privire la păcat numai atunci când avem o cunoaștere mai mare despre lucrarea de pe Golgota, atunci când Dumnezeul sfânt L-a jertfit pe preaiubitul Său Fiu. Acolo Dumnezeu L-a pedepsit pe El, Cel care în tot timpul vieții Sale pe pământ L-a glorificat pe Dumnezeu în cel mai înalt grad. Fiecare pas, fiecare acțiune, fiecare gest, fiecare simțământ, pe care Domnul Isus l-a avut, era în concordanță cu voia Tatălui Său. El a spus numai lucruri, pe care El le-a auzit la Tatăl, și El a făcut permanent numai ceea ce Tatăl Său i-a spus să facă. „Cel ce M-a trimis este cu Mine; El nu M-a lăsat singur, pentru că *totdeauna fac ce-l este plăcut*” (Ioan 8.29).

Dumnezeu a pedepsit pe Fiul Său, deoarece pe cruce El era încărcat cu păcatele acelor care vor crede în El (1 Petru 2.24). Dacă medităm la cât de îngrozitoare era această pedeapsă pentru Domnul Isus, atunci recunoaștem cât de îngrozitor trebuie să fie păcatul în ochii lui Dumnezeu. Să citim ce a însemnat pentru Domnul Isus gustul anticipat al acestor suferințe în Ghetsimani (compară cu Psalmul 69) și ce a fost în cele din urmă Golgota pentru El (Psalmul 22, Isaia 53). Dacă nu se vrea aducerea condamnării veșnice în concordanță cu Dumnezeul iubitor – cum se vrea atunci aducerea Golgotei, unde Dumnezeu a pedepsit păcatul în Fiul Său, în concordanță cu Dumnezeu? De altfel gândul acesta conduce pe unii, ca în mod

consecvent să nu vrea să știe nimic despre o împăcare numai prin sângele lui Isus – despre o „teologie a sângelui”.²

Dreptatea, sfințenia și dragostea lui Dumnezeu

Să ne ocupăm mai întâi cu întrebarea, de ce doctrina împăcării tuturor oamenilor lezează dreptatea și sfințenia lui Dumnezeu și în cele din urmă redă o imagine falsă despre dragostea lui Dumnezeu. Tocmai realitatea condamnării *veșnice* revelează Ființa lui Dumnezeu ca Dumnezeu sfânt și drept și arată de asemenea toată dimensiunea păcatului și ce este natura păcatului în ochii lui Dumnezeu. Pe de altă parte ea arată și dragostea lui Dumnezeu, care a iubit lumea așa de mult, că „a dat pe singurul Său Fiu, pentru ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viața veșnică” (Ioan 3.16).

Adepții împăcării tuturor oamenilor văd tocmai dreptatea lui Dumnezeu pusă la îndoială, dacă ei ar trebui să accepte că păcatele trecătoare ar putea avea ca urmare o pedeapsă fără sfârșit. O pedeapsă nesfârșită pentru un păcat trecător ar fi totuși nedreaptă. Însă tocmai această argumentare face clar că adepții împăcării tuturor oamenilor nu țin seama de dreptatea lui Dumnezeu. Se aduc argumente omenești, numai pentru că anumite lucruri nu se pot *imagina*.

Realmente, aproape că se poate ajunge la îndoială cu privire la reproșul adepților împăcării tuturor oamenilor, că un Dumnezeu drept nu ar putea da o pedeapsă fără sfârșit pentru păcate temporare. Așa cum am remarcat mai înainte, nu se poate imagina o pedeapsă fără sfârșit numai din cauză că nu se are o imagine clară despre caracterul adevărat al păcatului. Dacă ne-am interesa mai mult despre felul cum privește Dumnezeu păcatul, atunci am cunoaște cât de grea a fost judecata pe care Domnul Isus a purtat-o în cele trei ceasuri de întuneric. Corespundea pe deplin dreptății, sfințeniei și dragostei lui Dumnezeu să părăsească pe Acela care toată viața Lui l-a slujit fără întrerupere, dar care la cruce a fost făcut păcat! Ne putem noi imagina, că Dumnezeu a trebuit să părăsească pe Fiul Său preaiubit din cauza aceasta? Aceasta depășește cu mult puterea noastră de imaginare și totuși este deplin adevărat.

De ce nu se poate imagina că păcatele temporare au urmări fără sfârșit? C. H. Mackintosh scrie:

Noi nu acordăm nici cea mai mică importanță întrebării referitoare la presupusa lipsă de cuviință între câțiva ani de păcat și o pedeapsă și tânguire veșnică. Căci noi nu avem convingerea că acesta ar fi drumul adevărat pentru a cumpăni subiectul acesta. Singurul etalon, care ne poate revela tot adevărul, este exclusiv crucea. Și noi avem convingerea că tăgăduitorii doctrinei despre condamnarea veșnică dezonoarează prin aceasta crucea, da, îi aduc ocară, prin aceea că o degradează la nivelul unui mijloc prin care se obține eliberarea de o judecată, care nu are durată veșnică.³

Nu este deja în viața noastră așa, că uneori din cauza unei greșeli mici trebuie să suportăm toată viața consecințele? O greșeală mică în circulația rutieră poate avea urmări cu cele mai grave răniri, cu handicapare pe viață sau poate chiar pune capăt vieții pe pământ și prin aceasta are consecințe de neimaginat, de neîndreptat. Sau să ne gândim la pedeapsa cu moartea, care pune definitiv capăt vieții unui om din cauza unei singure crime. Și căderea în

păcat a lui Adam sau crucea lui Hristos sunt evenimente limitate în timp și cu toate acestea au urmări nesfârșite (compară cu Romani 5.17-19). De ce păcatele temporare nu ar trebui să tragă după sine urmări veșnice, dacă noi putem observa pretutindeni un principiu asemănător? Indiferent dacă se acceptă sau nu aceste explicații omenești: dacă Scriptura vorbește despre pedeapsa „veșnică”, noi nu ar trebui să numim această pedeapsă „trecătoare și limitată în timp”.

John Nelson Darby scrie:

Tot așa de clar este că judecata lui Dumnezeu va fi dreaptă. Dacă Dumnezeu dă o pedeapsă, atunci El știe să stabilească măsura corectă a pedepsei și să stabilească cine primește multe și cine primește „puține lovituri” (Luca 12.47,48). Și El va diferenția în mod just între aceia care vor fi judecați după Lege, și aceia care merg la pierzare fără să fi stat sub Legea mozaică. Însă toți vor fi alungați din prezența lui Dumnezeu (Psalmul 68.2; Matei 25.41) în judecata „care va mistui pe potrivnici” (Evrei 10.27).

Este de asemenea clar, că Dumnezeu, care în harul Său a chemat pe mulți la slavă (Evrei 2.10; 1 Petru 5.10), de asemenea știe când și cum El le va da un loc la dreapta sau la stânga Fiului Său în Împărăția Sa, și anume așa, *cum El l-a pregătit pentru ei* (Matei 20.23). Fiecare va primi atunci plata corespunzător lucrărilor pe care le-a făcut. În toate acestea toți au comun mântuirea veșnică și fericirea veșnică la Isus, da, ei vor fi ca Isus (Romani 8.29; 1 Ioan 3.2). [...]

Să te referi la dragostea Sa și să gândești că din cauza aceasta este datorია Sa de neocolit de a acționa într-un mod deosebit, de la care El nicidecum nu S-ar putea sustrage, așa că este imposibil să existe o condamnare veșnică, această concepție nu este numai falsă și nebiblică, ci și lipsită de sens. El este dragoste, da, dar înainte de toate El este Dumnezeu și în dragostea Sa nu acționează constrâns, ci liber și conform sfințeniei Sale. Desigur: Dumnezeu este dragoste, dar Acela, care este dragoste, este DUMNEZEU. Dragostea este o trăsătură de caracter a lui Dumnezeu și ne spune ce este El. Însă prima întrebare nu este: „Ce este El?”, ci: „Cine este El?” El este *Dumnezeu* și de aceea poate acționa în nemărginirea Sa, așa cum vrea El. „El face tot ce-l este plăcut” (Psalmul 115.3).⁴

Cât de repede noi oamenii ajungem să ne mâniem, atunci când onoarea noastră este atacată; cât de repede suntem noi atunci gata să ne apărăm. Dar nu ar trebui noi mult mai mult să purtăm grijă de onoarea lui Dumnezeu, care a fost atacată și lezată prin păcat, decât să spunem că noi nu ne-am putea *imagina* că un Dumnezeu al dragostei ar putea permite un iad veșnic?

Să faci pe Dumnezeu mincinos

Dorim să întrebăm, dacă doctrina împăcării tuturor oamenilor nu face pe Dumnezeu mincinos: căci dacă judecata temporară, pe care cei necredincioși trebuie s-o suporte după cum se pretinde numai pentru *curățire*, care trebuie să-i determine să se recunoască, atunci evident

Dumnezeu nu spune adevărul, când El vorbește în Cuvântul Său despre faptul că unii „vor avea ca pedeapsă o pierzare veșnică de la fața Domnului” (2 Tesaloniceni 1.9), și că unii vor „suferi pedeapsa unui foc veșnic” (Iuda 7).

O pedeapsă temporară

Probabil ei gândesc și că judecata temporară ar fi *mai mult* decât o curățire, care să determine pe păcătos la convertire; ar fi *de asemenea* o pedeapsă. Dar ce consecințe are o astfel de afirmație? Sunt numai două posibilități:

1. Omul ispășește pedeapsa sa total sau parțial. Drept urmare mântuirea ar fi atunci posibilă fără lucrarea lui Hristos; deci noi am putea adăuga ceva la lucrarea lui Hristos. Însă aceasta este o desconsiderare a lucrării lui Hristos. Dacă ar fi posibil să preiei pedeapsa pentru propria salvare, atunci omul ar putea contribui cu ceva la propria lui mântuire. Însă Cuvântul lui Dumnezeu spune: „Căci prin har sunteți mântuiți ... Și aceasta *nu vine de la voi, ci este darul lui Dumnezeu : nu prin fapte*, ca să nu se laude nimeni” (Efeseni 2.8,9).
2. Hristos a purtat într-adevăr pedeapsa, dar acela, care merge în iad, trebuie s-o mai poarte încă o dată – cel puțin parțial. Însă prin aceasta Dumnezeu este făcut un Judecător nedrept: Dumnezeu ar cere atunci de două ori pedeapsa pentru păcat: o dată de la Hristos și în final încă o dată de la păcătosul însuși. Dar deja în viața zilnică este de neimaginat că o vină trebuie plătită de două ori; această practică va fi considerată de oricine ca nedreaptă. Vrem noi să atribuim lui Dumnezeu această nedreptate? Și vom putea noi atunci să știm sigur, dacă totuși Dumnezeu nu va mai reveni o dată la păcatele noastre (aceasta înseamnă, la păcatele credincioșilor)? Dacă Dumnezeu cere de două ori pedeapsa pentru păcate – atunci ce ne face siguri astăzi, că El nu va cere aceasta și de la noi credincioșii? Siguranța mântuirii nu este posibilă în cadrul acestei învățături!

Observăm noi, că noi ne pierdem într-o dilemă nerezolvabilă de contradicții, dacă acceptăm acest sistem doctrinar?

Vrem să redăm în locul acesta unele exemple din Scriptură, care arată că noi răstălmăcim Cuvântul lui Dumnezeu, dacă acceptăm că la sfârșit și aceia care sunt *pierduți* vor fi totuși *găsiți* (oricât de mult ne-am dori noi probabil ca ei să fie găsiți):

- Domnul Isus spune că „mânia lui Dumnezeu *rămâne*” peste cei care nu au crezut (Ioan 3.36). Putem noi afirma simplu contrariul: mânia lui Dumnezeu *nu rămâne*?
- În același verset El spune: „cine nu crede în Fiul *nu va vedea viața*.” Putem noi afirma simplu contrariul: el *va vedea totuși viața*?
- Domnul spune despre acela care a hulit pe Duhul Sfânt, „*nu va căpăta iertare în veac*” (Marcu 3.29). Putem noi totuși afirma, că după un timp mai lung sau mai scurt i se va

ierta totuși? Cine ne dă autoritatea să facem aceasta? Suntem noi mai mari decât Dumnezeu?

- Domnul Isus spune: „Și ce folosește unui om să câștige toată lumea, dacă își *pierde* sufletul?” (Marcu 8.36). Putem noi spune: la sfârșit el își va *câștiga* sufletul?
- Dacă Domnul Isus spune: „Intrați pe poarta cea strâmtă. Căci largă este poarta, lată este calea care duce la pierzare, și mulți sunt cei ce intră pe ea. ... Atunci le voi spune curat: „Niciodată nu v-am cunoscut; depărtați-vă de la Mine, voi toți care lucrați fărădelege!”” (Matei 7.13,23), putem noi atunci afirma, că El cunoaște totuși pe acești oameni, așa că în final calea largă va conduce totuși în fericirea cerului?
- Epistola către Evrei spune că „cei ce au fost luminați odată, și au gustat darul ceresc, și s-au făcut părtași Duhului Sfânt, și au gustat Cuvântul cel bun al lui Dumnezeu și puterile veacului viitor – și care totuși au căzut, *este cu neputință* să fie înnoiți iarăși și aduși la pocăință” (Evrei 6.4-6). Dacă Scriptura spune că (pentru anumite persoane) este *imposibil* să fie aduși la pocăință – avem noi voie să dăm aceasta la o parte simplu și să afirmăm contrariul: cândva este *totuși posibil*?

Să mai ținem seama și de următoarele: dacă afirmăm că Hristos ne-a salvat numai de o pedeapsă temporară, prin aceasta desconsiderăm lucrarea Domnului Isus.

Cu cât Dumnezeu a atins mai profund conștiința noastră, cu atât mai mult am recunoscut natura noastră păcătoasă și stricăciunea noastră în lumina sfințeniei lui Dumnezeu, cu atât mai mult vom înțelege că noi am meritat să fim excluși pentru totdeauna din prezența lui Dumnezeu și merităm să îndurăm mânia Sa veșnică și pedeapsa Sa veșnică. Dacă nu simțim natura noastră păcătoasă, aceasta este din cauză că nu cunoaștem cât de rău este în realitate păcatul înaintea Dumnezeului sfânt.

Întrebarea este deci: Ce merită păcatul? Dacă răspunsul nostru la aceasta este: să fi despărțit veșnic de Dumnezeu, atunci înțelegem mai mult ce a luat Hristos asupra Sa atunci când a făcut lucrarea de ispășire. Căci El Însuși a purtat păcatele noastre, da, mai mult chiar: El „a fost făcut păcat pentru noi” (2 Corinteni 5.21)! El a îndurat pentru noi depărtarea de Dumnezeu, atunci când a strigat: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?” (Matei 27.46).

Doctrina împăcării tuturor oamenilor este mutarea de șah a diavolului, ca să diminueze lucrarea Domnului Isus. Deoarece el nu mai poate anula lucrarea de ispășire făcută de Domnul sau s-o mușamalizeze, vrea cel puțin s-o diminueze.

Cum trebuie evaluată întrebarea referitoare la împăcarea tuturor oamenilor?

Învățătura despre împăcarea tuturor oamenilor este de aceea așa de periculoasă, deoarece ea în urmările ei este distrugătoare de credință. Lucrarea Domnului Isus la cruce este atacată în multe privințe. În funcție de conturarea învățăturii despre împăcarea tuturor oamenilor, se merge până la ideea că omul ar putea totuși să-și câștige singur mântuirea: și anume prin aceea că el însuși poartă judecata asupra păcatelor lui și le ispășește în judecată. În funcție de felul argumentării, Dumnezeu este făcut mincinos sau I se atribuie nedreptate. În afară de aceasta, această învățătură falsă atacă sfințenia și dreptatea lui Dumnezeu și pictează un tablou unilateral despre Dumnezeu, ca și cum El ar fi numai „Dumnezeul iubitor” și nu este și un Dumnezeu sfânt, care nu poate avea părtășie cu păcatul.

Este clar: o învățătură distruge credința, dacă ea

- în urmările ei atacă pe Dumnezeu și face pe Dumnezeu mincinos
- atribuie lui Dumnezeu nedreptate
- diminuează lucrarea Domnului
- vestește o evanghelie falsă (așa cum am arătat mai înainte).

Toate aceste puncte sunt valabile pentru doctrina împăcării tuturor oamenilor. De aceea ea este o doctrină distrugătoare a credinței.

Cum să ne comportăm față de adepții împăcării tuturor oamenilor?

Conform cu 2 Timotei 2.20,21⁵, oamenii care vestesc o învățătură distrugătoare a credinței (compară cu 2 Timotei 2.18) sunt „vase de ocară”, de care trebuie să ne despărțim. O astfel de învățătură nu este „învățătura lui Hristos” (2 Ioan 9).

Noi creștinii s-ar putea să înțelegem diferit unele lucruri din Biblie și în privința aceasta ar trebui să ne suportăm unii pe alții. Însă noi trebuie să ne despărțim consecvent de o evanghelie falsă și de o învățătură care atacă lucrarea Domnului precum și sfințenia și dreptatea și onoarea lui Dumnezeu. Scriptura ne dă indicații clare în epistola către Galateni, în a doua epistolă către Timotei capitolul 2, și în a doua epistolă a lui Ioan despre felul cum trebuie să ne comportăm cu învățătorii care aduc astfel de învățături: să ne despărțim consecvent de ei. Sunt desigur diferențe în ceea ce privește măsurile de disciplinare în Casa lui Dumnezeu; un învățător fals, de exemplu, are mai multă responsabilitate decât unul care a fost dus în rătăcire printr-o învățătură falsă.

Uneori se dorește în Biserică să se fie de ajutor prin aceea că se interzice unui adept al împăcării tuturor oamenilor să vorbească despre părerea lui despre mântuire. I se permite să predice și să scrie, dar el nu are voie să spună nici măcar un cuvânt despre împăcarea tuturor oamenilor. A. E. Wilder-Smith scrie în privința aceasta:

Ei sunt constrânși, drăguții de ei, într-o cămașă de forță îngrozitoare. Ei trebuie să joace un rol pe care de fapt nu-l pot juca, - căci prin interdicție, ei niciodată nu pot fi fără grijă ceea ce sunt, și nu pot să vestească ceea ce lor însuși le-a fost o binecuvântare, așa cum cred ei. Acest fapt deranjează părtășia, căci ea necesită jocuri de-a v-ați

ascunselea și distruge încrederea. [...] Dacă fratele meu crede din toată inima în împăcarea tuturor oamenilor, eu nu-l ajut dacă îl alung în „subsol”. [...] În nici un caz nu trebuie să-l constrâng să joace un rol căruia el nu-i corespunde. Îi voi deforma caracterul, dacă fac așa.⁶

Dacă nu te distanțezi de un adept al împăcării tuturor oamenilor, dăunează nu numai Bisericii din care faci parte, ci și adeptului împăcării tuturor oamenilor. Pentru Wilder-Smith ținerea cu tărie la efectele împăcării tuturor oamenilor are efecte asupra părtășiei creștine:

Căci o bază a părtășiei creștine este împlinirea Cuvântului. ... În astfel de Biserici trebuie – așa cum spun francezii – făcută „ventilație”, pentru ca aerul spiritual să poată fi iarăși „bun de respirat”. Adevărul și onestitatea, sinceritatea și caracterul deschis în Biserică sunt condițiile de bază pentru „aer” sănătos în Biserică. Împăcarea tuturor oamenilor nu se creează în Biserică, deoarece ea nu corespunde Cuvântului – și pentru că se joacă „de-a v-ați ascunselea”.⁷

Se potrivește acest ton „împăciuitor” cu începutul acestui pasaj (punerea deoparte)? Citatul blând al lui Wilder-Smith vine cumva surprinzător pentru cititor, după ce s-a luat poziție clară. Noi nu știm ce ar putea exact spune Wilder-Smith prin „ventilație”, dar noi am încercat mai înainte să dovedim că împăcarea tuturor oamenilor este o evanghelie falsă. Cuvântul lui Dumnezeu vorbește în astfel de cazuri despre faptul că „puțin aluat dospește toată plămădeala” (Galateni 5.9) și ne cere să „măturăm aluatul cel vechi, ca să fim o plămădeală nouă” (1 Corinteni 5.7).

Disciplinarea în Biserică nu poate fi totdeauna pașal evaluată, fiecare caz trebuie tratat și evaluat separat. Însă o tratare falsă a acestei probleme aduce pagubă pentru toți cei implicați și nu este spre onoarea Domnului nostru.

Adnotare

[1] ... în focul cel veșnic, pregătit diavolului și îngerilor lui.

[2] În mod deosebit teologii feminisți sunt împotriva unei „teologii a sângelui”.

[3] Din periodical *Hilfe und Nahrung*, Neustadt (Ernst-Paulus-Verlag) 1971, pag. 339 (tradus). Vezi și articolul „Ist die ewige Verdammnis wirklich ‚ewig?’” de C. H. Mackintosh pe <http://www.soundwords.de/artikel.asp?id=6272>.

[4] J. N. Darby, *Es gibt eine ewige Verdammnis*, Neustadt/Weinstraße (Ernst-Paulus-Verlag), Ediția a 3-a, pag. 29-31 (tradus). Vezi și articolul „Ist die ‚ewige Verdammnis’ ewig?” de J. N. Darby pe <http://www.soundwords.de/artikel.asp?id=220>.

[5] „Într-o casă mare nu sunt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn și de pământ. Unele sunt pentru cinste, iar altele pentru dispreț. Deci, dacă cineva se curățește de acestea, va fi un vas de cinste, sfințit, folositor Stăpânului său, pregătit pentru orice lucrare bună.

[6] A. Wilder-Smith, *Allversöhnung: Ausweg oder Irrweg?*, Hänssler, ediția a 2-a 1985, pag. 42 (tradus).

[7] Idem, pag. 43.

Tradus de la: [Allversöhnung \(3\)](#)

Traducere: Ion Simionescu